

dr inż. Edward Wiszniowski

Katedra Rachunkowości Finansowej i Kontroli
Wydział Zarządzania, Informatyki i Finansów
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

AUTOREFERAT

(Opis dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej)

Wrocław, 4 kwietnia 2016 r.

Spis treści Autoreferatu

1. Imię i nazwisko
2. Informacja o posiadanym wykształceniu
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych
4. Prezentacja rozwoju naukowego i obszarów badawczych
5. Wskazanie i omówienie osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1852
6. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych
7. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska wiedzy
8. Wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych dyscypliny finanse
9. Podsumowanie

1. Imię i nazwisko

Edward Wiszniowski

2. Informacja o posiadanym wykształceniu

W 1995 r. ukończyłem z wynikiem bardzo dobrym 2-letnie studia MBA na Wydziale Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu (obecnie: Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), uzyskując tytuł magistra ekonomii. Wcześniej, bo w 1986 r. ukończyłem studia 5-letnie na Wydziale Mechanicznym Politechniki Wrocławskiej, uzyskując tytuł inżyniera mechanika.

W 1999 r. obroniłem pracę doktorską pt. *Metody wyceny przedsiębiorstw w warunkach polskich*, która została napisana pod kierunkiem naukowym prof. zw. dr hab. inż. Zbigniewa Lutego. W dniu 17 grudnia 1999 r. uzyskałem stopień naukowy doktora nauk ekonomicznych, nadany uchwałą Rady Wydziału Zarządzania i Informatyki Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. W 2000 r. praca doktorska została wyróżniona nagrodą III stopnia przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Z dniem 1 października 2007 r. podjąłem pracę jako wykładowca w Wyższej Szkole Handlu i Rachunkowości (WSHiR) w Poznaniu. Do tego czasu zdobywałem doświadczenie zawodowe w praktyce gospodarczej, w tym w okresie bezpośrednio poprzedzającym zatrudnienie w WSHiR, przez ponad 12 lat w sektorze bankowym¹. Równocześnie (od 2002 r.), prowadziłem zajęcia na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości², które były organizowane przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu przy udziale Stowarzyszenia Księgowych w Polsce Oddział Dolnośląski we Wrocławiu.

Od dnia 15 lutego 2010 r. jestem pracownikiem Katedry Rachunkowości Finansowej i Kontroli na Wydziale Zarządzania, Informatyki i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Początkowo, tzn. przez pierwszy rok, zatrudniony byłem na stanowisku asystenta, a następnie na stanowisku adiunkta.

Przez większą część mojego życia zawodowego (od 1993 r.) łączyłem pracę zawodową z pełnieniem funkcji biegłego sądowego przy Sądzie Okręgowym we Wrocławiu, specjalizując się w rachunkowości, analizie finansowej, bankowości oraz wycenie przedsiębiorstw i ich składników³. Przyjęty przeze mnie model rozwoju zawodowego łączący praktykę gospodarczą, a następnie pracę naukowo-badawczą i dydaktyczną z wykonywaniem ekspertyz obejmujących problematyczne zdarzenia gospodarcze był moim świadomym wyborem. Konieczność stałego poszerzania wiedzy oraz połączenie teorii z praktyką umożliwia mi podejmowanie i realizowanie dociekań naukowych, jest inspiracją do dzielenia się swoimi spostrzeżeniami w publikacjach naukowych, a także umożliwia przekazywanie praktycznej wiedzy studentom.

---

¹ Załącznik – poz. III.19.1.

² Poz. III.15.2 oraz III.15.5.

³ Poz. III.16.1 - III.16.3.

4. Prezentacja rozwoju naukowego i obszarów badawczych

Charakteryzując moje zainteresowania naukowe chciałbym wskazać trzy zasadnicze obszary tematyczne, które ukształtowały mój dorobek naukowy:

1. Wycena przedsiębiorstw i ich składników.
2. Rachunkowość, zwłaszcza rachunkowość bankowa, odnosząca się do problematyki wypłacalności banków oraz pomiaru ryzyka w oparciu o dane z jej systemu informacyjnego.
3. Wybrane problemy rachunkowości, w szczególności procedury kontrolne związane z nielegalnym obrotem pieniężnym.

Pierwszy z wymienionych obszarów obejmował okres po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych i był naturalną kontynuacją prowadzonych wcześniej badań, a także konsekwencją zmian zachodzących w otoczeniu gospodarczym (przekształcenia własnościowe) oraz normach prawnych rachunkowości, zwłaszcza związanych z wprowadzeniem pojęcia wartości godziwej. W tym okresie zwracałem szczególną uwagę na konieczność różnicowania kategorii wartości przedsiębiorstwa i jego składników ze względu na cel wyceny jednostek gospodarczych. Dotyczyło to zwłaszcza środowiska inżynierskiego, z którego się wywodziłem, a które jeszcze na początku bieżącego stulecia, przynajmniej w części, kojarzyło wartość przedsiębiorstw z rzeczowymi elementami je tworzącymi, nie dostrzegając pozamaterialnych i dochodowych aspektów wartości. Znajdowało to swój wyraz w publikacjach adresowanych do praktyków gospodarczych, w tym rzeczoznawców majątkowych⁴, a weryfikacja modeli wyceny miała także swoje odzwierciedlenie w uczestnictwie w konferencjach naukowych⁵ oraz w pracy eksperckiej⁶.

Elementem łączącym moje ówczesne dokonania na gruncie wyceny było zwrócenie uwagi na wprowadzone do rachunkowości, na początku bieżącego stulecia, pojęcia wartości godziwej⁷. Kategoria ta, nie miała dotąd swojego odpowiednika w krajowych normach prawnych rachunkowości i mogła być wówczas postrzegana nie tylko jako jeden z elementów realizacji koncepcji wiernego i rzetelnego obrazu ekonomicznego, ale także jako niebezpieczne narzędzie w rękach zarządzających jednostkami gospodarczymi, których ambicją mogła być prezentacja niewspółmierne korzystniejszego wizerunku jednostki, niż miało to miejsce w rzeczywistości. Wskazywane przeze mnie pokusy i związane z nimi zagrożenia ziściły się zresztą w realiach gospodarczych i określane są mianem rachunkowości kreatywnej, które w powszechnym odczuciu ma zabarwienie pejoratywne, a ostatni kryzys finansowy i gospodarczy stał się w dużej mierze kryzysem zaufania do informacji ekonomicznej⁸.

Szczególnym obszarem moich zainteresowań były nieruchomości, będące nierzadko podstawą bytu ekonomicznego i najcenniejszymi składnikami majątkowymi prywatyzowanych

---

⁴ Poz. III.15.3.1 – III.15.3.8.

⁵ Poz. II.2.

⁶ Poz. III.16.4.2-5; III.16.4.11; - 13; -16; -18; -22; -26; -30.

⁷ Poz. II.2.

⁸ Chciałbym przy tym wyjaśnić, że nie zamierzam w najmniejszym stopniu przypisywać sobie autorstwa pojęcia rachunkowości lub księgowości kreatywnej. W przywołanym artykule z 2001 r. (poz. II.2), który został napisany i opublikowany przed tzw. aferą ENRON-u, zwróciłem uwagę na niebezpieczeństwa, które mogą być następstwem bezkrytycznego stosowania wartości godziwej.

przedsiębiorstw państwowych. Znaczenie nieruchomości trudno przecenić także z tego powodu, że stanowiły one i stanowią znaczną część portfela zabezpieczeń kredytów udzielanych przez banki, a także są przedmiotem finansowania ze strony tych instytucji. Będąc pracownikiem sektora bankowego, który od momentu wejścia Polski do struktur Unii Europejskiej przygotowywał się do wdrożenia Nowej Umowy Kapitałowej (tzw. Bazylea II), obejmującej m.in. nowe zasady pomiaru ryzyka bankowego, rozpocząłem badania nad wpływem wartości rynkowej zabezpieczeń ekspozycji kredytowych na współczynnik adekwatności kapitałowej banków (współczynnik wypłacalności). Opracowana wówczas przeze mnie autorska aplikacja znalazła zastosowanie w wielu bankach, a wyniki moich badań i przemyśleń zostały ujęte w monografii naukowej pt. *Badanie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przy wykorzystaniu informacji z systemu rachunkowości*, wydanej w 2009 r. przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce⁹. Problem badawczy objęty tym opracowaniem obejmował zagadnienia bezpieczeństwa finansowego banków w warunkach kryzysowych. W monografii postawiono następujące hipotezy badawcze:

1. Działalność bankowa jest narażona na ryzyko i wymaga odpowiednich metod wczesnego ostrzegania, którymi są normy ostrożnościowe stosowane przez instytucje nadzoru bankowego.
2. Mierniki norm ostrożnościowych zawierają elementy, dla których informacje są dostarczane przez rachunkowość i rynek.
3. Właściwy dobór mierników i ich elementów oraz wycena, zależy także od uwarunkowań zewnętrznych, szczególnie w sytuacji globalnego kryzysu finansowego.

Uwzględniając spodziewany w momencie pracy nad monografią, a trwający w momencie wydania, kryzys finansowy spowodowany m.in. pęknięciem bańki cenowej na rynku nieruchomości¹⁰, postawiłem w publikacji cztery pytania problemowe:

- a) czy istnieje związek pomiędzy wartością rynkową nieruchomości zabezpieczającą należność banku, a jego sytuacją finansową wiedząc, że poziom tej wartości jest zmienny i jest ona niezależna od banku?
- b) co wiąże banki i rynek nieruchomości?
- c) czy można wyznaczyć granicę zagrożenia ekonomicznego, a więc również prawnego bytu banku, w warunkach jednoczesnego niespłacania kredytów i spadku wartości rynkowej zabezpieczeń?
- d) czy stosowane nadzorcze¹¹ mierniki oceny ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, zawsze i w pełni odzwierciedlają ryzyko ponoszone przez bank?

Tak określone warunki i cele zostały osiągnięte przez realizację zadań, które obejmowały:

- § umiejscowienie i wskazanie roli systemu rachunkowości w banku, ze szczególnym uwzględnieniem jej funkcji informacyjnej,

---

⁹ Wiszniowski E., 2009, *Badanie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przy wykorzystaniu informacji z systemu rachunkowości*, Wydawnictwo Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Warszawa, 2009, s. 274, ISBN 978-83-7228-244-6, odrębny załącznik.

¹⁰ Poz. III.7.4.1.

¹¹ W rozumieniu instytucji nadzoru bankowego.

- § zdefiniowanie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz wskazanie mierników umożliwiających ocenę zaangażowania kredytowego banku, z punktu widzenia ponoszonego ryzyka kredytowego,
- § interpretację i weryfikację pojęć stosowanych w regulacjach nadzorczych, w tym: „współczynnika adekwatności kapitałowej”, „wysokości ekspozycji kredytowej zabezpieczonej hipotecznie” oraz „wartości rynkowej nieruchomości”, dokonanych z punktu widzenia banków,
- § określenie przypadków ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, dla których wartość rynkowa powinna uwzględniać, bądź to stadium budowy obiektów wznoszonych na nieruchomości, bądź też jej indywidualny charakter wynikający z przeznaczenia lub umiejscowienia na niej maszyn i urządzeń trwale z nią związanych.

Znaczenie podjętego wówczas tematu określała nie tylko rosnąca niepewność na rynkach finansowych lub znaczący spadek cen na rynku nieruchomości, ale także brak¹² zweryfikowanych standardów odnoszących się do sposobu pomiaru ryzyka ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. W monografii zaprezentowano wyniki badań empirycznych, których źródłem były dane z systemów rachunkowości banków, a przeprowadzona równocześnie analiza literatury i aktów prawnych pozwoliła na przedstawienie następujących wniosków:

1. Wskaźnik LtV¹³, zdefiniowany w regulacjach nadzorczych wymaga doprecyzowania pojęć parametrów go kształtujących.
2. W procesie badania ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przydatna jest ta wartość należności, która została wyceniona w kwocie wymaganej zapłaty. Wartość bilansowa nie odzwierciedla rzeczywistych sum żądanych przez banki, zwłaszcza w warunkach obowiązku tworzenia rezerw celowych na te należności (trwała utrata wartości) oraz obciążania kredytobiorców kosztami windykacji i innymi roszczeniami, będącymi skutkiem nieterminowej spłaty kredytów.
3. Wartość rynkowa nieruchomości zdefiniowana w regulacjach nadzorczych nie oddaje rzeczywistej wartości zabezpieczenia ekspozycji kredytowej z punktu widzenia banku. Wynika to z faktu, że wartość ta nie uwzględnia możliwych obciążeń nieruchomości oraz specyfiki stanu prawnego i techniczno-funkcjonalnego tego zabezpieczenia w powiązaniu z kwotą udzielonego, bądź niespłaconego kredytu. W opracowaniu zaproponowano stosowanie zdefiniowanego w nim pojęcia „rynkowej wartości zabezpieczenia” (lub alternatywnie: „bankowej wartości nieruchomości”), które respektowały te wymogi i zbliżały wartość zabezpieczenia do takiej kwoty środków pieniężnych, które bank faktycznie mógłby uzyskać z ich sprzedaży. Postulaty i sugestie zawarte w monografii znalazły odzwierciedlenie w zmianie definicji LtV w kolejnych aktualizacjach rekomendacji S wydawanych przez KNF w 2011 i 2013 r.
4. Badając strukturę aktywów ze względu na ponoszone przez bank ryzyko, a także znając wielkość jego funduszy własnych oraz wymogi kapitałowe na poszczególne kategorie ryzyka, przy uwzględnieniu ich istotności, można wyznaczyć maksymalną wartość

---

¹² Poza obowiązującą Rekomendacją S wydaną przez Komisję Nadzoru Bankowego, a następnie zmienianą przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF).

¹³ Wskaźnik LtV (*Loan to Value*) był definiowany przez nadzór bankowy w okresie pracy nad monografią, jako stosunek wysokości ekspozycji kredytowej do wartości rynkowej nieruchomości stanowiącej jej zabezpieczenie (tzw. Rekomendacja S (I)).

zagrożonych ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, przy których poziom współczynnika wypłacalności osiągnie dopuszczalną minimalną wartość graniczną, wynoszącą 8%. Poziom tych ekspozycji kredytowych jest funkcją bankowej wartości zabezpieczenia, rozumianej jako „bankowa wartość nieruchomości”.

5. Zjawiska kryzysowe na rynku nieruchomości wywierają negatywny wpływ na sytuację ekonomiczno-finansową banków. Utrata rynkowej wartości zabezpieczeń, nawet jeżeli zjawisko to miałyby charakter przejściowy, będzie pomniejszać współczynnik adekwatności kapitałowej i spowoduje wzrost zagrożenia dla bezpieczeństwa zgromadzonych w bankach depozytów.
6. Przyjmowanie przez banki zabezpieczeń w postaci hipotek ustanowionych na nieruchomościach nie powoduje uznania tych nieruchomości za bilansowe składniki majątkowe tych instytucji. Stan ten nie stanowi jednak przeszkody dla wyceny zabezpieczeń zgodnie z zasadą ostrożności, przy jednoczesnym uwzględnieniu roli i celu, jaki spełniają te zabezpieczenia.

Występujące zagrożenia dla krajowego sektora bankowego ze strony globalnych rynków finansowych, w tym pogłębiające się spadki cen na krajowym rynku nieruchomości, były dla mnie inspiracją do kontynuowania badań nad związkami pomiędzy rynkową wartością zabezpieczeń a sytuacją sektora bankowego oraz wpływem zmienności tych cen na kondycję finansową pojedynczych banków. Wyniki moich analiz i przemyśleń znalazły swoje odzwierciedlenie w artykułach naukowych, które zostały opublikowane w Zeszytach Teoretycznych Rachunkowości¹⁴ wydawanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce¹⁵ oraz w krajowych renomowanych czasopismach uniwersyteckich¹⁶. Poruszana przeze mnie problematyka znalazła również uznanie wśród organizatorów konferencji naukowych, gdzie miałem możliwość przedstawienia swoich dokonań i poglądów, wygłaszając referaty¹⁷. W czasie dyskusji prowadzonych na konferencjach dostrzegłem równocześnie większą złożoność prawną zabezpieczeń ekspozycji kredytowych na nieruchomościach przemysłowych, która w istotny sposób oddziaływała na ich wartość, a tym samym na poziom ryzyka kredytowego i sytuację ekonomiczno-finansową banku. Zaowocowało to kolejnymi badaniami, czego rezultatem było opublikowanie artykułu analizującego ekonomiczne granice nieruchomości przemysłowej w kontekście poziomu ryzyka kredytowego opisanego wskaźnikiem LtV¹⁸.

Zarządzanie finansami banków oraz rachunkowość bankowa, w pierwszej połowie bieżącej dekady XXI wieku, charakteryzowały się poszukiwaniem oraz doskonaleniem metod pomiaru różnych kategorii ryzyka bankowego. Realizując swoje zainteresowania naukowe oraz pragnąc włączyć się w nurt tych badań, zwróciłem uwagę na inne kategorie ryzyka niż pochodzące od ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Istotne przy tym było to, że źródeł

---

¹⁴ Od 8 czerwca 2015 r. Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości oraz Problemy Zarządzania wydawane przez Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego zostały ujęte na liście ERIH Plus, która zastąpiła bazę ERIH, o której mowa w § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, Dz. U. Nr 196 poz. 1165.

¹⁵ Poz. II.4.

¹⁶ Poz. II.10; II.12; II.13; II.18.

¹⁷ Poz. III.8.3.3; III.8.3.7.

¹⁸ Poz. II.27.

informacji, które mogłyby wskazywać owe zagrożenia był system informacyjny rachunkowości. Tematyka moich zainteresowań obejmowała m.in.:

- ryzyko operacyjne, definiowane w regulacjach nadzorczych, jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmując również ryzyko prawne.

Jednym z ważniejszych obszarów moich zainteresowań związanych z ryzykiem operacyjnym było ryzyko wewnętrznego oszustwa, którego pomiar ze względu na wysokie koszty, jest dokonywany przez największe renomowane banki. Prowadząc badania nad ryzykiem oszustwa wewnętrznego wykorzystałem doświadczenia w pracy eksperckiej¹⁹, a rezultatem tych analiz była publikacja zamieszczona w czasopiśmie ujętym w bazie Journal Citation Reports²⁰.

- ryzyko walutowe według regulacji nadzorczych jest elementem ryzyka rynkowego i odnosi się do zmiany wartości godziwej instrumentu finansowego lub przyszłych strumieni pieniężnych podlegających wahaniom ze względu na zmianę kursów walutowych.

Podjęte przeze mnie badania nad ryzykiem walutowym nie koncentrowały się na jego nadzorczej definicji, ale szerzej wskazywały występujące zagrożenia, ponieważ równocześnie odnosiły się do banków i kredytobiorców korzystających z długoterminowego finansowania w walutach obcych²¹. Powyższe zagadnienie zaistniało z kilkuletnim opóźnieniem czasowym w realiach gospodarczych i potocznie jest określane problemem „frankowiczów”²².

- ryzyko pochodzące od detalicznych ekspozycji kredytowych ujmowanych, dla celów sprawozdawczych (nadzorczych) odrębnie, w stosunku do innych kredytów²³.

Pokrewną analizie ryzyka tematyką badań naukowych była praca nad opracowaniem modelu testu warunków skrajnych (*stress testing*), który mógłby być przydatnym narzędziem podczas planowania finansowego oraz zarządzania strategicznego i operacyjnego bankiem. Możliwość obserwacji skutków symulowania różnych scenariuszy parametrów wejściowych takich, jak np. akcja kredytowa, zmiana stóp procentowych, wzrost stanu kredytów zagrożonych, zmiana rodzaju zabezpieczeń lub szokowa zmiana stanu depozytów, umożliwiłyby lub wspomagałyby zarządzanie finansami banków. W pierwszych latach bieżącej dekady, stres testy stały się jednymi z ważniejszych segmentów oceny wiodących banków i systemu bankowego realizowanego przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA²⁴). O ile jednak EBA koncentruje uwagę na szeroko rozumianym bezpieczeństwie europejskiego sektora bankowego, to moje przemyślenia, analizy i wnioski odnosiły się do krajowego sektora bankowego²⁵, a zwłaszcza do banków spółdzielczych, wśród których dominują mniejsze instytucje finansowe²⁶. Przeprowadzone przeze mnie badania w sektorze banków spółdzielczych wykazały m.in. potrzebę udoskonalenia stosowanych w praktyce modeli testów warunków skrajnych, i to zarówno ze względu na specyfikę bankowości spółdzielczej charakteryzującej się niższymi kapitałami własnymi w relacji do banków komercyjnych, jak i konieczność zdynamizowania

---

¹⁹ Wykaz ekspertyz: poz. III.16.27; poz. III.16.29 oraz poz. III.16.31-III.16.38.

²⁰ Poz. II.1. Problematyce ryzyka operacyjnego poświęciłem także opracowania ujęte w poz. II.5 i II.15.

²¹ Bardziej poprawnie: kredytów złotych denominowanych lub przeliczanych na waluty obce.

²² Poz. II.16 i II.19.

²³ Poz. II.8

²⁴ *European Banking Authority* z siedzibą w Londynie.

²⁵ Poz. II.6; II.7; II.9; II.11, II.14 oraz poz. III.1.

²⁶ Poz. III.6.

wyników tych testów. Opracowana przeze mnie aplikacja komputerowa wypełniała tę potrzebę łącząc możliwość symulowania zmiennych wejściowych, którymi były rodzaj zaangażowania, wagi ryzyka kredytowego, poziom funduszy własnych oraz całkowity wymóg kapitałowy ze współczynnikiem adekwatności kapitałowej. Aplikacja ta znalazła zastosowanie w praktyce bankowej.

Zdobyte przeze mnie doświadczenia w okresie prowadzenia badań i analiz nad ryzykiem bankowym oraz stres testów umożliwiły obiektywną ocenę założeń koncepcyjnych planowanego do wdrożenia w 2015 r. nowego Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Założenia tego standardu przewidywały²⁷ wprowadzenie do rachunkowości terminów, które nie znajdowały oparcia w rzeczywistości gospodarczej, a odwoływały się do możliwych zdarzeń, które mogłyby zaistnieć w przyszłości²⁸. Mowa tu o stracie oczekiwanej, która powinna być - zdaniem autorów standardu - uwzględniana w momencie początkowego ujęcia instrumentu finansowego wycenianego według skorygowanej ceny nabycia²⁹. Moim zdaniem, taki sposób ujmowania wartości instrumentu finansowego w momencie początkowego ujęcia, przeczy podstawowemu celowi inwestycyjnemu, którym jest uzyskanie korzyści ekonomicznych z jego posiadania. Jeżeli przyjąć, że w momencie nabycia instrumentu finansowego, dla którego wielkość i terminy przepływów pieniężnych są znane lub wysoce prawdopodobne i jednocześnie istniałby obowiązek obliczenia i uwzględnienia teoretycznej trwałej utraty wartości w tym momencie, można zapytać o sens funkcjonowania tego instrumentu. Uważam również, że stopień skomplikowania matematycznych formuł oraz możliwość wielowariantowego podejścia do szacowania strat przybliżyłyby rachunkowość do inżynierii finansowej, co mogłoby rodzić szereg wątpliwości w sytuacji obowiązku dochowania nadrzędnej zasady rachunkowości, którą jest zasada wiernego obrazu ekonomicznego jednostki, opartej głównie o zdarzenia rzeczywiste.

Ważnym obszarem moich zainteresowań związanych z rachunkowością bankową były również:

- dylematy związane z połączeniami banków spółdzielczych³⁰,
- bilansowe i podatkowe aspekty umorzenia wierzytelności bankowych³¹,
- próby ustalenia wpływu działalności regulacyjnej państwa na rodzaj kredytów udzielanych przedsiębiorcom oraz jednostkom samorządowym³²,
- poszukiwania związków między jawnością dokonań banków a możliwością pozyskania kapitału przez te instytucje³³,
- postulowane kierunki zmian w sprawozdawczości finansowej banków³⁴.

---

²⁷ Planowaną datą wejścia w życie MSSF nr 9 był 1 stycznia 2015 roku, jednak do tej pory standard nie został ogłoszony, jako obowiązujący.

²⁸ Poz. II.23 oraz III.8.3.6.

²⁹ Problematyce skorygowanej ceny nabycia poświęcono artykuły naukowe ujęte w pozycjach: II.7; II.17 oraz II.22.

³⁰ Poz. II.3.

³¹ Poz. II.25

³² Poz. III.2.

³³ Poz. III.4.

Realizując swoje zainteresowania naukowe, starałem się, aby mój dorobek naukowy odpowiadał interdyscyplinarnemu charakterowi rachunkowości. Z tego względu moje publikacje dotyczą nie tylko wybranych aspektów rachunkowości bankowej, ale także innych jej obszarów, w szczególności:

- § wartości niematerialnych i prawnych³⁵,
- § społecznej odpowiedzialności rachunkowości, która może być realizowana poprzez ujawnianie w sprawozdaniach informacji związanych z oddziaływaniem jednostek gospodarczych na środowisko naturalne człowieka³⁶,
- § zagrożenia kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę z prawnego punktu widzenia, zwłaszcza w warunkach rentowności i wysokiej płynności finansowej³⁷,
- § zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w kontekście ponoszonych finansowych skutków braku dostosowania rachunkowości tych jednostek do profilu działalności³⁸,
- § braku polityki rachunkowości i związanej z tym odpowiedzialności karnej kierownika jednostki za zaniechanie wdrożenia tej polityki³⁹.

Zaprezentowane do tego miejsca Autoreferatu osiągnięcia w mojej pracy naukowej wynikają z wielostronnego podejścia do systemu rachunkowości i obejmują trzy płaszczyzny:

- w kontekście teoretycznym – prezentują różnorodność otoczenia gospodarczego rachunkowości ze szczególnym uwzględnieniem rachunkowości bankowej, zawierają różne, w tym autorskie sposoby pomiaru ryzyka bankowego i jego wpływu na kontynuację działania banków oraz proponują, po uprzednim przeprowadzeniu badań empirycznych, implementację określonych rozwiązań mających na celu monitoring tego ryzyka. Ponadto, poruszane problemy poddają pod dyskusję sens stosowania niektórych planowanych lub obowiązujących aktów normatywnych, z założenia zniekształcających rzeczywisty obraz jednostki⁴⁰ lub działających wbrew logice⁴¹.
- w kontekście poznawczym – omawiają stosunkowo rzadko podejmowane zagadnienia, w tym związane z pomiarem ryzyka wewnętrznego oszustwa,
- w kontekście aplikacyjnym – identyfikują determinanty wywierające wpływ na bezpieczeństwo finansowe banków i ich zdolność do kontynuowania działalności, a także wspomagają podejmowanie decyzji gospodarczych.

Przeprowadzone przeze mnie badania teoretyczne i empiryczne, a zaprezentowane w formie publikacji i wystąpień na konferencjach naukowych, znalazły uznanie poprzez publikację w renomowanych czasopismach, a w środowisku bankowym, zwłaszcza banków spółdzielczych, wielokrotnie podkreślano zarówno potrzebę teoretycznego, jak praktycznego wspomaganie ich działań.

---

³⁴ Poz. III.3.

³⁵ Poz. II.20.

³⁶ Poz. II.21.

³⁷ Poz. II.26 oraz poz. III.16.4/48.

³⁸ Poz. II.28 oraz poz. III.8.3.9.

³⁹ Poz. III.5, III.8.5 oraz poz. III.16.4/43.

⁴⁰ Poz. II.23.

⁴¹ Poz. II.26.

5. Wskazanie i omówienie osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1852

Jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, wskazuję monografię, która została opublikowana w całości:

Wiszniowski E., 2015, *Rachunkowość i wykonywanie zawodu księgowego w kontrolnej procedurze nielegalnego obrotu pieniężnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, stron: 283, ISSN 2084-6193, ISBN 978-83-7695-545-2.

Przeobrażenia ustrojowe i gospodarcze w Polsce, których jesteśmy świadkami od ponad 25 lat, obok skutków pozytywnych, stworzyły korzystne warunki do intensyfikacji zjawisk patologicznych związanych z przestępczością gospodarczą, a światowy kryzys finansowy i gospodarczy z przełomu lat 2008/2009 spotęgował te zagrożenia. Problematyka nadużyć gospodarczych jest jednym ze stałych doniesień mediów, które niemal codziennie informują o nowych aferach i nadużyciach.

Jedną ze stosunkowo nowych kategorii przestępstw gospodarczych, określanych często w literaturze prawniczej mianem „przestępstw ekonomicznych”, jest nielegalny obrót pieniężny, zwany również praniem brudnych pieniędzy⁴². Proceder ten jest następstwem potrzeby legalizowania w obrocie gospodarczym środków pieniężnych i innych składników majątkowych, które zostały uzyskane w wyniku działań przestępczych. Skala i rosące rozmiary przestępstw prania pieniędzy, chociaż trudne do zmierzenia lub w ogóle niepodlegające kwantyfikacji, stały się jednym z istotnych zagrożeń o zasięgu międzynarodowym, nie wyłączając Polski. Towarzyszy ono m.in. takim zjawiskom, jak globalizacja gospodarki, jednoczenie się Europy, swobodny przepływ kapitału oraz łatwy transfer środków finansowych, czemu sprzyja bardzo szybki rozwój technik teleinformatycznych. Destrukcyjne oddziaływanie tego ponadnarodowego zagrożenia ma nie tylko wymiar ekonomiczny, ale również społeczny i psychologiczny, bo obniża autorytet państwa, jako organizacji skutecznie egzekwującej przestrzeganie obowiązującego prawa. W literaturze, pranie pieniędzy jest zawsze łączone z terroryzmem, gdyż oba zjawiska, jako ukryte i nielegalne, mogą się wzajemnie uzupełniać lub być następstwem każdego z nich.

Przedstawiony rys charakterystyczny prania brudnych uzasadniał rangę podjętego tematu i powodował, że podjęte zagadnienie jest aktualne i ważne dla teorii nauk ekonomicznych oraz praktyki gospodarczej, i to zarówno z perspektywy funkcjonowania całej gospodarki, jak i pojedynczych jednostek gospodarczych.

---

⁴² W literaturze oraz w niniejszym autoreferacie, w odniesieniu do prania brudnych pieniędzy, stosowano zamiennie pojęcia: „pranie pieniędzy” lub „ML” (*money laundering*), a przypadku przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy „AML” (*anti-money laundering*).

Przedmiotem monografii jest ocena zdolności systemu rachunkowości oraz księgowego, jako osoby wykonującej czynności ewidencyjno-analityczne, do przeciwdziałania patologii życia gospodarczego, jaką jest proceder prania brudnych pieniędzy.

Badanie zjawiska nielegalnego obrotu pieniężnego dotyczy jego aspektów teoretycznych i empirycznych. Analiza teoretyczna, prowadzona w oparciu o dorobek literatury, powinna być weryfikowana w praktyce gospodarczej i opierać się na analizie historycznych doświadczeń związanych z przeciwdziałaniem i zwalczaniem tego procederu. Analiza przypadków pozwala na śledzenie złożoności procesów, określanie sposobów przeciwdziałania oraz umożliwia definiowanie lub modyfikowanie kluczowych pojęć i uwarunkowań AML.

Inspiracją do podjęcia badań nad zjawiskiem nielegalnego obrotu pieniężnego stanowiły wprowadzone od 22 października 2009 r. zmiany w krajowych regulacjach prawnych dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu⁴³, które objęły swoim zakresem niektóre zawody i podmioty gospodarcze związane z rachunkowością. Skutki tych modyfikacji były na tyle znaczące, że doprowadziły do zmian organizacyjnych w jednostkach oraz konieczności postrzegania ewidencjonowanych operacji gospodarczych nie tylko ze względu na zgodność z normami rachunkowości i przepisami podatkowymi, ale także ze względu na możliwy brak ich praworządności z punktu widzenia ML lub wręcz przestępczy charakter. Uzasadniało to również celowość badania zjawiska prania pieniędzy oraz mechanizmów związanych z przeciwdziałaniem temu procederowi. Zamysł napisania monografii, której tematyka obejmowałaby rachunkowość oraz osobę księgowego, jako profesjonalistę wykonującego czynności ewidencyjno-analityczne, a jednocześnie dokonującego oceny w zakresie możliwości prania pieniędzy zaistniał w końcu 2009 r. po wygłoszeniu referatu podczas konferencji zorganizowanej przez Instytut Rachunkowości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu oraz Regionalny Oddział Krajowej Izby Biegłych Rewidentów we Wrocławiu, podczas której sygnalizowano m.in. nadchodzące zmiany w rachunkowości, rewizji i podatkach w kontekście wykonywania zawodu biegłego rewidenta⁴⁴.

Problem badawczy zawarto w dwóch zasadniczych pytaniach, które określały jednocześnie obszar badawczy. Po pierwsze, jakie znaczenie przypisuje się lub można przypisać rachunkowości w przeciwdziałaniu nielegalnemu obrotowi pieniężnemu i jakie czynniki spowodowały, że została ona uznana za nieodłączny element działań związanych z AML? Po drugie, jakie znaczenie można przypisać zawodom lub podmiotom związanym z rachunkowością w budowaniu systemu przeciwdziałającego praniu pieniędzy?

Celem teoretycznym pracy było wskazanie – na podstawie dotychczasowego dorobku teorii i zmieniającej się praktyki gospodarczej – na narastający problem prania brudnych pieniędzy, ewolucję tego zjawiska i pochodzące od niego zagrożenia, a także umiejscowienie rachunkowości i zawodu księgowego w systemie przeciwdziałania temu zjawisku, przy czym pojęcie zawodu księgowego, z racji ograniczeń prawnych AML, w badaniach empirycznych zawężono do profesji związanej z usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych.

---

⁴³ W dalszej części Autoreferatu używa się skrótu „ustawa o PPPiFT”, który odnosi się do ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 455.

⁴⁴ Pozycja III.7.4.2.

Celem praktycznym rozważań było zaprezentowanie istoty zjawiska nielegalnego obrotu pieniężnego przez koncentrację uwagi na pozabankowym obszarze jego występowania, przedstawienie międzynarodowych inicjatyw przeciwdziałających praniu pieniędzy oraz prawnych skutków tych działań w krajowym porządku prawnym, ocena dotychczasowych osiągnięć instytucji i organów zajmujących się przeciwdziałaniem i zwalczaniem ML, a także diagnoza stopnia przygotowania księgowych do realizacji obowiązków ustawowych.

W monografii postawiono następujące tezy badawcze:

1. Rachunkowość nie generuje i nie jest w stanie generować informacji umożliwiających typowanie transakcji mających związek z praniem brudnych pieniędzy, i to zarówno w momencie ich ewidencji, jak i po dokonaniu zapisu.
2. Ocena operacji gospodarczych dokonywana przez księgowych ze względu na możliwość nielegalnego obrotu pieniężnego jest subiektywna, a jej wyniki mogą być błędne ze względu na ograniczoną ilość informacji o transakcjach.
3. Możliwość prania brudnych pieniędzy poprzez działania gospodarcze podlegające ewidencji w księgach rachunkowych nie jest nową kategorią ryzyka w rachunkowości jednostek gospodarczych wskazanych przez normę prawną, w tym zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych.
4. Stopień wdrożenia przez biura rachunkowe procedur AML wymaganych przez ustawę o PPPiFT jest niepełny, a ich realizacja sprawia trudności.
5. Księgowi prowadzący działalność gospodarczą lub zatrudnieni w jednostkach będących instytucjami obowiązany w rozumieniu ustawy o PPPiFT, w szczególności zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, oraz biegli rewidenci i doradcy podatkowi nie są tymi podmiotami i osobami, od których można oczekiwać znaczących efektów w przeciwdziałaniu praniu pieniędzy w obecnych uwarunkowaniach prawnych.

Realizacja celów i weryfikacja tez badawczych wymagały określenia zakresu badań, które zostały ujęte w trzech obszarach: czasowym, przedmiotowym i podmiotowym. Okres badawczy obejmował czas pomiędzy II kwartałem 2010 r. a I kwartałem 2015 r., który w przybliżeniu odpowiadał okresowi obowiązywania zmienionej ustawy o PPPiFT w okresie pracy nad monografią. Przedmiotem badań był nielegalny obrót pieniężny, a także system oraz procedury przeciwdziałające temu zjawisku. Obiektem (podmiotem) badań były jednostki gospodarcze zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, prowadzone lub zatrudniające księgowych, które w ustawie o PPPiFT zostały włączone do grona tzw. instytucji obowiązanych.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów merytorycznych, zakończenia, załączników oraz spisu literatury, aktów prawnych i rysunków.

Zadaniem pierwszego rozdziału było przedstawienie podstawowych zagadnień związanych z praniem pieniędzy. Z tego powodu uwagę skoncentrowano na metodach, technikach oraz fazach, jakie można wyodrębnić w tym procederze, uwzględniając jednocześnie najnowsze sposoby wprowadzania brudnych pieniędzy do legalnego obrotu gospodarczego. Mowa tutaj o internecie i płatnościach elektronicznych, które stały się na tyle powszechne, że stanowią dogodny – z punktu widzenia sprawców – kanał i formę obrotu pieniężnego, a także o walutach wirtualnych będących specyficznym dobrem majątkowym, które od niedawna zaistniało w

gospodarce realnej. Uzupełnieniem rozdziału pierwszego było zasygnalizowanie wspomnianych związków prania pieniędzy z terroryzmem, jednak praca nie koncentrowała się na tym zjawisku.

Rozdział drugi skupia uwagę na prawnych aspektach przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy. Przedstawiono w nim najważniejsze międzynarodowe inicjatywy związane z AML oraz implementację przyjętych na świecie rozwiązań do krajowego porządku prawnego. Istotną część rozdziału stanowi omówienie ustawy o PPPiFT, jako podstawowego aktu prawnego wskazującego podmioty zobowiązane do raportowania transakcji mogących mieć związek z omawianym procederem oraz przesyłania tych danych do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej (GIIF). Podjęcie tematyki prawnej wynikało również z tego, że stosowana w aktach normatywnych terminologia jest specyficzna i mogła być obca osobom zawodowo zajmującymi się rachunkowością, a jednymi z ważnych rozdziałów ustawy są te, które dotyczą sankcji finansowych i odpowiedzialności karnej.

Trzeci rozdział poświęcono rachunkowości, jako systemowi gromadzenia rzetelnej informacji ekonomicznej oraz zasadom wykonywania zawodu księgowego w aspekcie możliwości przeciwdziałania praniu pieniędzy przez biura rachunkowe. Zwrócono w nim uwagę na znaczenie dowodu księgowego, ochronę danych, a także zachowania etyczne wymagane w zawodach związanych z rachunkowością. Nie pominięto przy tym niedawnych zmian w normach prawnych rachunkowości mających związek z deregulacją zawodu księgowego oraz ich możliwego wpływu na postrzeganie tej profesji, jako zawodu zaufania publicznego. Istotną część rozdziału stanowiło również omówienie międzynarodowych inicjatyw skupiających księgowych, a odnoszących się do problematyki AML.

Rozdział czwarty składa się z trzech części. W pierwszej z nich dokonano analizy i syntetycznej oceny skuteczności funkcjonowania krajowego systemu przeciwdziałania procederowi prania pieniędzy i jego zwalczania w ostatnich pięciu latach. Część druga przedstawia założenia koncepcyjne i metodologiczne przeprowadzonych badań, natomiast w części trzeciej zaprezentowano ich wyniki.

W zakończeniu sformułowano wnioski i postulaty, będące efektem weryfikacji postawionych tez oraz osiągnięciem celu publikacji.

Zawarte w poszczególnych rozdziałach monografii dociekania i rozważania, pozwoliły autorowi sformułować następujące syntetyczne wnioski, które potwierdziły słuszność postawionych tez.

1. W świetle obecnie obowiązujących zasad rachunkowości oraz jej funkcji informacyjnej i kontrolnej, nie istnieją przesłanki umożliwiające generowanie danych według kryterium praworządności dokonywanych operacji gospodarczych, w szczególności charakteryzujących przestępstwo prania brudnych pieniędzy.

Kryterium to może być ustalone w drodze subiektywnej selekcji i oceny przez księgowego, przy czym negatywna zdolność rachunkowości do wyodrębniania transakcji podejrzanych jest niezależna od tego, czy jest ona prowadzona samodzielnie przez podmiot gospodarczy, czy też w ramach usługi zewnętrznej. Wyznacznikami, określającymi podejrzane transakcje są przede wszystkim nieszablonowe operacje gospodarcze, nietypowe zachowania osób zlecających ewidencję tych zdarzeń, a także kontakty jednostek gospodarczych z kontrahentami pochodzącymi z niektórych regionów świata lub państw. Rachunkowość – jak dotąd – nie była językiem opisu patologicznych zjawisk gospodarczych, ale uniwersalnym językiem biznesu

nastawionym na rzetelną informację ekonomiczną umożliwiającą podejmowanie decyzji gospodarczych. W obecnym stanie prawnym jedynym łącznikiem między ustawą o rachunkowości a ustawą o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu jest funkcja dowodowa rachunkowości, realizowana przez kompletowanie i archiwizowanie dokumentów. Podmioty zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, a także inne instytucje obowiązane nie są organami śledczymi lub sądownictwa w Polsce, stąd nawet w przypadku podejrzeń o ML, informacja o tym fakcie nie powinna wpływać na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej, wynik finansowy oraz być odnotowana w informacji dodatkowej do rocznego sprawozdania finansowego. Podejrzenie jest jedynie przypuszczeniem lub domniemaniem i nie może być podstawą ingerencji w zapisy dokonywane w księgach rachunkowych. Za księgi te odpowiada kierownik jednostki i to on ponosi odpowiedzialność za ich rzetelność i prowadzenie zgodnie z przepisami prawa.

2. Ocena praworządności ewidencjonowanych operacji gospodarczych powinna uwzględniać cztery kryteria ryzyka prania pieniędzy: ekonomiczne, geograficzne, przedmiotowe i behawioralne. Jest to minimum ustawowe, które powinny brać pod uwagę wszystkie instytucje obowiązane.

Powyższe kryteria można uznać za próbę ustawowej obiektywizacji oceny transakcji ze względu na możliwość prania brudnych pieniędzy, jednak w praktyce kryteria te mogą mieć znaczenie formalne. Nie sposób bowiem wyznaczyć uniwersalnego algorytmu umożliwiającego rozdzielenie transakcji legalnych od wzbudzających uzasadnione podejrzenie, co do ich przestępczego charakteru. Księgowy dokonujący oceny transakcji w drodze analizy ryzyka opartej na kryteriach ustawowych nie dysponuje wystarczającą wiedzą o szczegółowych celach operacji gospodarczych dokonywanych przez przedsiębiorców – klientów biura rachunkowego, a zaklasyfikowanie tych podmiotów do wyższych grup ryzyka ze względu na rodzaj prowadzonej działalności, kontakty gospodarcze z jednostkami, których siedziby znajdują się w krajach prowadzących liberalną politykę podatkową, albo zachowujących się niestandardowo, nie powinno być uznane za wyznacznik potencjalnych działań przestępczych. Jednostki zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych nie są tymi podmiotami, które wykonują transakcje, one jedynie dokonują ich ewidencji zgodnie z zasadami rachunkowości.

Konieczność analizy ewidencjonowanych operacji gospodarczych i raportowanie o wynikach tych badań stanowi jednocześnie dylemat etyczny dla księgowych ze względu na występującą sprzeczność równoczesnego obowiązku dochowania tajemnicy handlowej z obowiązkiem jej ujawnienia organowi państwowemu. Norma prawna nie przewiduje sytuacji nieujawniania transakcji podejrzanym, a to oznacza, że przed jej zgłoszeniem do Generalnego Inspektora, biuro rachunkowe lub księgowy, w pierwszej kolejności powinni próbować wyjaśnić przyczynę powziętych wątpliwości. Jednostronne i arbitralne kierowanie wszystkich niezrozumiałych transakcji do GIIF, może się przyczynić do nieuzasadnionych podejrzeń stron operacji gospodarczej o czyny zabronione.

Uwzględniając istniejące i wskazane w opracowaniu niedoskonałości i luki prawne w ustawie o PPPiFT oraz włączenie biur rachunkowych i innych zawodów związanych z rachunkowością do grupy instytucji obowiązanych, można odczytywać jako próbę przerzucenia przez ustawodawcę ciężaru przeciwdziałania praniu pieniędzy na księgowych.

3. Ustawa o PPPiFT nakłada na instytucje obowiązane wiele obowiązków, których nieprzestrzeganie może powodować zastosowanie wobec nich sankcji finansowych. Kwoty możliwych do nałożenia kar pieniężnych sięgają sumy 750 tys. zł, co w przypadku niewielkich podmiotów gospodarczych, jakimi jest większość jednostek świadczących usługi prowadzenia ksiąg rachunkowych, oznaczałoby ich śmierć ekonomiczną. Sytuacja

ta nie powinna jednak mieć miejsca, ponieważ zgodnie z normą prawną, wysokość kary pieniężnej nie może powodować długotrwałych kłopotów finansowych u instytucji obowiązanej.

Oprócz kar finansowych, ustawa o PPPiFT przewiduje odpowiedzialność karną wobec osób odpowiedzialnych za niestosowanie postanowień tego aktu prawnego. W przypadku zawodu księgowego, który jest wolnym zawodem i postrzegany jako zawód zaufania publicznego, konsekwencje prawomocnego skazania nie ograniczałyby się wyłącznie do ewentualnego pozbawienia wolności, ale objęłyby także pozbawienie możliwości wykonywania profesji. W przypadku osób prowadzących jednoosobowo działalność gospodarczą pod własnym imieniem i nazwiskiem, albo w ramach spółki cywilnej lub osobowej spółki handlowej, stan ten oznaczałby równoczesne zaprzestanie, a przynajmniej istotne zagrożenie prowadzenia działalności gospodarczej w przyszłości. Przeprowadzona analiza aktów prawnych wykazała, że zakaz prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na usługowym prowadzeniu ksiąg rachunkowych dotyczy przedsiębiorców, którzy zostali prawomocnie skazani tylko za niektóre kategorie przestępstw. Stan ten powoduje zagrożenie dla dobrego imienia środowiska księgowych, ponieważ według obecnie obowiązującego prawa, osobami prowadzącymi biura rachunkowe mogą być np. prawomocnie skazani za terroryzm lub przestępstwa przeciwko ochronie informacji.

4. W badaniach empirycznych wysiłek autora koncentrował się wokół problemu głównego, obejmującego ustalenie stopnia świadomości i przygotowania biur rachunkowych do realizacji obowiązków wynikających z ustawy o PPPiFT (wg stanu z I kwartału 2014 r.).

Pomimo kilkuletniego okresu obowiązywania zmienionej normy prawnej, nie wszystkie biura rachunkowe miały świadomość objęcia ich przepisami ustawy o PPPiFT. W grupie ankietowanych nieco ponad 92% biur deklarowało tę znajomość. Aby dokonać uogólnienia wniosków na całą populację biur rachunkowych w Polsce, dane uzyskane z badania respondentów, poddano analizie statystycznej polegającej na weryfikacji hipotez statystycznych zakładających odpowiedzi twierdzące na zadane pytania ankietowe (hipotezy zerowe). Wyniki analizy pokazały m.in., że nie więcej niż 85-87% biur rachunkowych ma świadomość obowiązywania ustawy o PPPiFT, a liczba jednostek, które posiadają opracowane i wdrożone regulacje wewnętrzne wymagane ustawą nie przekracza 50% (wśród respondentów wskaźnik ten wynosił 58%). Wprawdzie pozostała część ankietowanych deklarowała, że była w trakcie wdrażania procedur, uzyskanych wskaźników nie można uznać za zadowalające.

Podstawowym problemem związanym z określeniem stopnia przygotowania biur rachunkowych do realizacji wymogów ustawy o PPPiFT było ograniczone zainteresowanie tej grupy instytucji obowiązanych poruszaną przez autora problematyką. W związku z powyższym, głównie z tego powodu nie można było przedstawić cyklu publikacji, których zwieńczeniem byłaby omawiana monografia. Dążenie do mnożenia publikacji o charakterze odtwórczym i opierającymi się o ogólnie dostępne normy prawne oraz dane statystyczne publikowane przez właściwe organy państwa, mogłoby być uznane za nieistotne i niewiele wnoszące do nauki.

Badania empiryczne prowadzono przez okres ponad pięciu lat i składały się one z czterech etapów:

- etap przedwstępny, obejmujący okres I kwartału 2010 r., którego wyniki nie zostały zaprezentowane w monografii, ponieważ liczba uzyskanych wówczas odpowiedzi nie pozwalała na wiarygodną analizę statystyczną.
- badania sygnałowe (pilotażowe), obejmujące okres II kwartał 2010 - IV kwartał 2013 r., które zostały podzielone na dwa podokresy: II kwartał 2010 - II kwartał 2013 r. oraz okres IV kwartału 2013 r.

Pierwsza faza badań była realizowana po zakończeniu, przez autora monografii, wykładów prowadzonych podczas studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości, których pozytywne ukończenie i obrona pracy dyplomowej dawały prawo ubiegania się o certyfikat Ministra Finansów do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Wśród studentów studiów podyplomowych byli w szczególności: księgowi, główni księgowi, skarbnicy gmin wykonujący zawód księgowego, ale nieposiadający wykształcenia ekonomicznego, osoby niezwiązane dotąd z rachunkowością, ale zamierzające wykonywać zawód księgowego, jak również właściciele lub kierownicy jednostek gospodarczych. Badania te zakończono w maju 2013 r., a ich wyniki wskazywały poprawiającą się, w miarę upływu czasu, znajomość obowiązywania ustawy o PPPiFT w środowisku księgowych i stopień wdrażania procedur wewnętrznych (rozdział 4.3.1 monografii).

Druga faza badań, obejmująca okres IV kwartału 2013 r., została przeprowadzona wyłącznie w środowisku biur rachunkowych. Na 250 przygotowanych i rozesłanych ankiet otrzymano 50 odpowiedzi, z czego 41 nadawało się do analizy. Wyniki tego badania nie zostały zamieszczone w monografii, ponieważ opublikowano je w artykule naukowym Zeszytów Teoretycznych Rachunkowości wydawanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce⁴⁵. Czasopismo to znajduje się m.in. w bazie Copernicus, która analizuje zainteresowanie czytelników poszczególnymi publikacjami poprzez raportowanie ilości pobrań tekstów artykułów naukowych. W dniu 30 marca 2016 r. liczba aktywnych użytkowników artykułu wynosiła 2 356, co świadczy o wysokim stopniu zainteresowania problematyką AML.

- badania główne przeprowadzono w I kwartale 2014 r. wyłącznie w środowisku podmiotów zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych, a ich wyniki w syntetyczny sposób ujęto w początkowej części niniejszego punktu. Badania te przeprowadzono przy wydatnej pomocy Rady Naukowej oraz Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (rozdział 4.3.2 monografii).
- badania uzupełniające, obejmujące okres I kwartału 2015 r., dotyczyły treści umów zawieranych przez biura rachunkowe z klientami, przy czym celem tych analiz było ustalenie stopnia informowania klientów o obowiązku dokonywania analizy przeprowadzanych przez nich transakcji pod kątem prania brudnych pieniędzy (rozdział 4.3.3).

Oprócz danych ilościowych uzyskiwanych podczas każdego z etapów badań, zaobserwowano wśród biur rachunkowych zmiany jakościowe oraz te, które były związane z rozszerzaniem przedmiotu działalności gospodarczej. W opracowaniu zwrócono uwagę m.in. na przypadki wynajmowania własnych adresów przez biura przedsiębiorcom (tzw. „dobry adres”), obsługę administracyjną (sekretariat) klientów zlecających prowadzenie ksiąg rachunkowych lub podatkową księgę przychodów i rozchodów, a także realizowanie ewidencji księgowej w oparciu o tzw. „chmurę komputerową”. Wprawdzie, zasygnalizowane zjawiska mogą przyczynić się do lepszego poznania klienta, to jednak nie będą one sprzyjać transparentności działalności gospodarczej, bo w obecnych uwarunkowaniach prawnych nie można wykluczyć sytuacji zakładania biur rachunkowych w postaci tzw. „słupów”, których jedynym zadaniem byłaby obsługa określonych jednostek gospodarczych powołanych do życia w określonym celu i na określony czas.

5. Włączenie biur rachunkowych do grona instytucji obowiązanych w 2009 r. nie przynosi zauważalnych efektów w postaci wzrostu wykrywalności transakcji podejrzanych lub przestępstw prania brudnych pieniędzy.

---

⁴⁵ Poz. II.24.

Wskazują na to zarówno dane statystyczne publikowane przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, jak i dane Policji, Prokuratury oraz Ministerstwa Sprawiedliwości. Liczba zawiadomień opisowych o transakcjach podejrzanych kierowanych przez księgowych do GIIF nie przekracza dwudziestu rocznie, co stanowi około 0,6% wszystkich zawiadomień. Wzrostowi temu nie sprzyjają również działania podejmowane przez ustawodawcę związane z deregulacją zawodu księgowego⁴⁶. Możliwe obecnie prowadzenie biura rachunkowego przez osoby nieprzygotowane do tej działalności nie tylko podwyższa ryzyko nierzetelnego prowadzenia ksiąg rachunkowych, ale również otwiera możliwości nierzetelnej lub błędnej oceny transakcji pod kątem nielegalnego obrotu pieniężnego. Widoczna sprzeczność w działaniach ustawodawcy, z jednej strony realizującego swoje zobowiązania międzynarodowe w zakresie przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy, a z drugiej stwarzającego korzystniejsze warunki dla tego procederu, nie powinna zasługiwać na aprobatę. Przerzucenie ciężaru przeciwdziałania praniu pieniędzy na podmioty niezwiązane z dokonywaniem transakcji pieniężnych nie tylko nie przynosi widocznych efektów, ale w przypadku biur rachunkowych powoduje spadek wzajemnego zaufania pomiędzy stronami umów o prowadzenie ksiąg rachunkowych. Krytyka istniejącego stanu rzeczy znajduje odzwierciedlenie w stanowiskach prezentowanych przez księgowych, których zdecydowana większość uważa, że biura rachunkowe nie przyczyniają się do ograniczania procederu prania brudnych pieniędzy.

Pomimo wskazanych uwag krytycznych, odnoszących się do sensu i celowości włączenia biur rachunkowych do grona instytucji obowiązyanych, nie należy spodziewać się istotnych zmian w tym zakresie. Polska, będąc krajem członkowskim Unii Europejskiej, jest zobowiązana do respektowania prawodawstwa unijnego oraz wypełniania innych zobowiązań międzynarodowych. W tej sytuacji, jedynym rozwiązaniem jest jak najszybsze dostosowanie się księgowych do obowiązującego stanu prawnego. Można to osiągnąć poprzez integrację środowiska zawodowego i wypracowanie wspólnych zasad i modelu postępowania, np., wzorem Międzynarodowego Stowarzyszenia (Federacji) Księgowych (IFAC⁴⁷), a także aktywizację szkoleń obejmujących problematykę nielegalnego obrotu pieniężnego. Obowiązki nałożone przez ustawodawcę nie będą jednak w pełni realizowane, jeżeli nie uzyskają od niego istotnego wsparcia. Mowa tutaj nie tylko o niejednoznacznym lub trudnym do zrozumienia tworzeniu norm prawnych, ale także np. o dwuznacznych zachowaniach prawodawcy wobec waluty wirtualnej (bitcoin) lub opieszałości we wdrożeniu centralnej bazy faktur, albo innego narzędzia wspomagającego identyfikację podejrzanych transakcji.

W monografii omówiono stosunkowo rzadko poruszane i badane zjawiska patologiczne występujące w życiu gospodarczym, które pośrednio mają związek z rachunkowością, a bezpośrednio z wykonywaniem zawodu księgowego lub w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. W tym kontekście monografia powinna być uznana za rozwijającą teorię i praktykę rachunkowości, ponieważ pokazuje nowe wyzwania postawione zawodom związanym z rachunkowością, zagrożenia wewnętrzne mogące mieć wpływ na ekonomiczny obraz jednostki oraz zagrożenia zewnętrzne wynikające ze zmieniającego się otoczenia gospodarczego i prawnego, a jednocześnie wskazuje kierunek zmian poprawiających funkcjonowanie procesów przeciwdziałających nielegalnemu obrotowi pieniężnemu. W pracy zasygnalizowano również kierunek badań naukowych i zmian legislacyjnych, które mogą być podejmowane w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przestępstwom ekonomicznym i ich zwalczania.

---

⁴⁶ A ściślej: usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

⁴⁷ *International Federation of Accountants*

6. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo badawczych

Zaprezentowane i scharakteryzowane w części 4 i 5 Autoreferatu obszary, pokazują rozwój i ewolucję moich zainteresowań naukowo-badawczych w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych. Podejmowana przeze mnie tematyka badań i publikacji naukowych jest ze sobą powiązana, a poruszane problemy koncentrują uwagę wokół rachunkowości.

Jednym z ważniejszych moich osiągnięć naukowych było opublikowanie artykułu w czasopiśmie znajdującym się na liście Journal Citation Reports, którego sumaryczny Impact Factor z roku publikacji wynosił 0,118 (poz. II.1). Godne odnotowania wydaje się również to, że dominująca część opublikowanych przeze mnie artykułów naukowych została zamieszczona w czasopiśmie ujętych na liście „B” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁴⁸. Łączna liczba uzyskanych punktów według klasyfikacji MNiSW z roku wydania publikacji wynosiła 223,5, natomiast w według zasad punktacji obowiązujących od 2015 roku, liczba tych punktów wyniosłaby 328,5 (⁴⁹).

Wyniki mojej pracy naukowo-badawczej starałem się prezentować w różnych ośrodkach uniwersyteckich i szkół wyższych. Na ogólną liczbę 40 publikacji naukowych (autorstwo w 100%), obejmujących wydane monografie, rozdziały w monografiach, artykuły naukowe oraz nie ujęte wcześniej publikacje konferencyjne, 13 z nich zostało wydane przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, co stanowi 32,5%, natomiast pozostała część została opublikowana w innych ośrodkach. Dążąc do umiędzynarodowienia swoich dokonań, opublikowałem 5 artykułów naukowych w języku angielskim, w tym 3 poza granicami kraju.

Analizując okres wydania publikacji w kontekście mojej 6-letniej pracy na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, pragnę zwrócić uwagę na moją aktywność naukową, ponieważ w tym czasie opublikowano 32 opracowania, co stanowiło 80,0% wszystkich publikacji, natomiast w okresie pracy w Wyższej Szkole Handlu i Rachunkowości w Poznaniu tych opracowań było 6 (15,0%), zaś 2 opracowania zostały opublikowane w czasie mojej pracy w sektorze bankowym (5,0%). W 2012 r. zostałem wyróżniony przez Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nagrodą indywidualną II stopnia za osiągnięcia w pracy naukowo-badawczej⁵⁰.

Według badań Ośrodka Informacji Ekonomicznej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, o które zwróciłem się w styczniu 2016 r., indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy Google Scholar wynosił 2. Łączna liczba publikacji objętych bazą BazEkon wynosi 27, natomiast według bazy Google Scholar wynosi 34, zaś wg Publish or Perish wynosi 30. Publikowane przeze mnie prace były cytowane przez krajowych i zagranicznych autorów. Według baz Google Scholar i BazEkon liczba cytowań (bez autocytowań) wynosi 8 (⁵¹).

Ważną rolę w procesie ukierunkowania moich zainteresowań i rozwoju naukowego odegrało uczestnictwo w konferencjach naukowych, w tym o zasięgu międzynarodowym, które

---

⁴⁸ Razem 29 artykułów naukowych, nie uwzględniając: 2 monografii, 6 rozdziałów w monografiach oraz 3 publikacji konferencyjnych (tabela na końcu Autoreferatu).

⁴⁹ Szczegółowa analiza publikacji została zamieszczona w tabeli 1 oraz tabeli 2, poz. III.10.

⁵⁰ Poz. III.12.1.

⁵¹ Szczegółowy wykaz cytowań zamieszczono w poz. III.11.1.

były dla mnie ważną inspiracją do podejmowania nowych wyzwań i przygotowywania kolejnych publikacji naukowych. W okresie od momentu uzyskania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych brałem udział w 36 konferencjach naukowych, przy czym w okresie od października 2007 r., tj. podjęcia pracy na wyższych uczelniach, uczestniczyłem w 28 konferencjach, wygłaszając 9 referatów⁵².

7. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska wiedzy

Powyżej zaprezentowany i scharakteryzowany dorobek naukowy dopełniają publikacje w zakresie popularyzacji nauki, opracowania eksperckie oraz osiągnięcia dydaktyczne.

W okresie zatrudnienia w Wyższej Szkole Handlu i Rachunkowości w Poznaniu (2007-2009) prowadziłem zajęcia z przedmiotu „Wycena przedsiębiorstw i ich składników”. W tym czasie opracowałem również program specjalizacji studiów „Rachunkowość i finanse jednostek służby zdrowia”⁵³.

Będąc pracownikiem Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (od 15.02.2010 r.), w ramach działalności dydaktycznej prowadziłem zajęcia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych z następujących przedmiotów (wykłady, ćwiczenia, laboratoria):

- § Rachunkowość finansowa (od 2010 r.)
- § Rachunkowość instytucji finansowych (autorski program nauczania, okres 2010-2013)
- § Rachunkowość podmiotów powiązanych (autorski program nauczania, okres 2010-2014)
- § Rachunkowość zaawansowana (od 2013 r.)
- § Audyt i nadzór korporacyjny (autorski program nauczania, okres od 2010 r.)
- § Systemy finansowo-księgowe (od 2015 r.)⁵⁴.

W 2010 r. ukończyłem kurs pedagogiczny zorganizowany przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Ponadto, od 2002 r. prowadzę zajęcia na studiach podyplomowych z przedmiotu „Współpraca z bankiem”, a od 2010 r. „Instrumenty finansowe” (programy autorskie)⁵⁵. Jestem promotorem 3 prac licencjackich oraz promotorem pomocniczym jednej pracy magisterskiej.⁵⁶

Dążąc jednocześnie do utrzymania kontaktu z praktyką gospodarczą, która była dla mnie źródłem inspiracji w obszarze działalności naukowo badawczej, zrealizowałem 11 szkoleń tematycznych adresowanych do pracowników banków oraz księgowych. Szczegółowy wykaz tematyki i organizatorów szkoleń zamieszczono w załącznikach⁵⁷. Na uwagę zasługuje zwłaszcza cykl szkoleń pt. „Przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu dla księgowych”,

---

⁵² Poz. III.7.

⁵³ Poz. III.15.4.

⁵⁴ Poz. III.15.2.

⁵⁵ Poz. III.15.2.

⁵⁶ Zgodnie z zarządzeniem Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, promotorem pracy licencjackiej może być osoba posiadająca stopień naukowy doktora, zatrudniona na stanowisku adiunkta i legitymująca się co najmniej 4-letnim okresem pracy na uczelni. Promotorem pracy magisterskiej może być natomiast osoba, będąca samodzielnym pracownikiem naukowym lub (ewentualnie) pracownik niebędący samodzielnym pracownikiem naukowym, ale wobec którego została wszczęta procedura habilitacyjna. W roku akademickim 2015/2016 zostałem promotorem 11 prac licencjackich, poz. III.19.5.

⁵⁷ Poz. III.15.1.

które jest realizowane od 2010 r. przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Warto przy tym podkreślić, że dla każdego ze szkoleń przygotowywane były przede mną autorskie materiały dydaktyczne, spośród których jedna pozycja ma bezpośredni związek ze wskazanym osiągnięciem naukowym⁵⁸.

W okresie bezpośrednio następującym po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych, opublikowałem 8 artykułów w czasopismach adresowanych do praktyków gospodarczych⁵⁹. Tematyka tych pozycji dotyczyła różnego postrzegania nieruchomości w praktyce gospodarczej, zwłaszcza w rachunkowości, sygnalizowała zależność finansową banków od rynku nieruchomości, a także wskazywała wpływ stosowanych kategorii wartości na ekonomiczny obraz jednostki gospodarczej.

Bardzo ważnym obszarem mojej działalności są opracowania eksperckie wykonane na zlecenie organów władzy publicznej, dzięki którym mogłem dogłębnie zapoznać się z kulisami działalności niektórych jednostek gospodarczych. Ekspertyzy te sporządzane były na zamówienie organów wymiaru sprawiedliwości (działalnością tą zajmuję się od 1993 r.). W okresie od uzyskania stopnia naukowego doktora nauk ekonomicznych opracowałem 54 ekspertyzy, które z racji objęcia ich klauzulą braku jawności⁶⁰ nie mogą być zaprezentowane⁶¹. Liczba sporządzonych opracowań nie odzwierciedla ilości pracy włożonej w ich powstanie. Zauważyć przy tym należy, że znaczna część ekspertyz, to opracowania liczące kilkaset stron, a w ramach jednego postępowania prowadzonego przez Prokuraturę lub Sąd może być sporządzone kilka ekspertyz, np. w związku z dostarczaniem coraz to nowych dokumentów lub pojawiających się nowych wątków wymagających wyjaśnienia. Liczba dokumentów źródłowych nierzadko przekraczała kilkadziesiąt tysięcy pozycji⁶². Tematyka tych opracowań ma bezpośredni związek z przedstawionymi wcześniej dokonaniem, w tym również obejmującymi nielegalny obrót pieniężny⁶³. Działalność ekspercka jest wprawdzie procesem pracochłonnym⁶⁴, ale wymaga przede wszystkim odpowiedzialności, sumienności i obiektywizmu, ponieważ nierzadko od wniosków zawartych w tych opracowaniach zależą przyszłe losy ludzi lub byt prawny jednostek gospodarczych. Jednocześnie, mając świadomość tego, że odbiorcami ekspertyz są specjaliści z zakresu prawa, opis zjawisk i konkluzje muszą być czytelne, jednoznaczne, a niejednokrotnie odwoływać się do obowiązujących norm prawnych, w tym orzecznictwa i literatury prawniczej. Praktycznie, każde opracowanie podlega surowej ocenie przez organ procesowy, a zwłaszcza przez strony postępowania, za którymi stoją niekiedy najbardziej renomowane kancelarie prawne w kraju. Stan ten powoduje, że każda ekspertyza staje się przedmiotem swoistej obrony, a nierzadko jedynym argumentem stojącym za autorem opinii jest prezentacja zdobyczy nauki. Należy przy tym podkreślić, że działalność ekspercka w sprawach gospodarczych łączy praktykę z nauką, wzbogacając ją o nowe zagadnienia i dylematy,

---

⁵⁸ Poz. III.15.9.

⁵⁹ Poz. III.15.3.1-III.15.3.8.

⁶⁰ Art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1852.

⁶¹ Por. zestawienie ujęte w poz. III.16.

⁶² Na przykład pozycje zestawienia: III.16.26; III.16.4.31-36; III.16.4.49-52.

⁶³ Na przykład pozycje: III.16.4.32 i III.16.4.33.

⁶⁴ Poz. III.16.5.

które są inspiracją do podejmowania nowych wyzwań. Obecne problemy stawiane przez wymiar sprawiedliwości w porównaniu z tymi, które występowały jeszcze 15-20 lat temu charakteryzują się bardzo wysokim stopniem złożoności, a w niektórych przypadkach wyrafinowaniem stosowanych metod i technik. Sytuacja ta wymusza na nauce konieczność nieustannego śledzenia zjawisk gospodarczych, aby stan wiedzy wyprzedzał lub co najmniej dorównywał zmianom zachodzącym w otoczeniu gospodarczym.

W ramach pozostałej działalności chciałbym również wskazać:

- § wykonanie 28 recenzji⁶⁵ w czasopiśmie naukowym pt. *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, okres: 2009-2013, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej w Kielcach, ISSN 2081-478X; ISBN 978-83-89274-70-0; ISBN 978-83-89274-85-4; ISBN 978-83-89274-75-4 oraz ISBN 978-83-89274-80-9,
- § uczestnictwo w związku z powyższym, w projekcie pt. PITWIN- *Portal Innowacyjnego Transferu Wiedzy w Nauce*, który był realizowany przez Wyższą Szkołę Handlową im. B. Markowskiego w Kielcach w ramach programu operacyjnego „Kapitał Ludzki”, Priorytet IV „Szkolnictwo Wyższe i Nauka”, Działanie 4.2. „Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego⁶⁶.

Od 1993 r. jestem członkiem Stowarzyszenia Rzecznawców Majątkowych we Wrocławiu⁶⁷, a od 2007 r. także członkiem Stowarzyszenia Księgowych w Polsce⁶⁸. Ponadto, jestem członkiem zespołu eksperckiego – Komisji ds. opiniowania projektów i przedsięwzięć z zakresu rachunkowości i finansów, funkcjonującej przy Radzie Naukowej Stowarzyszenia Księgowych w Polsce w czasie kadencji obejmującej lata 2015-2019⁶⁹.

8. Wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych dyscypliny finanse

Do najważniejszych moich osiągnięć naukowych zaliczam dwie opublikowane monografie.

Monografia pt. *Badanie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przy wykorzystaniu informacji z systemu rachunkowości* z 2009 r. stanowi wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych dyscypliny finanse, ponieważ:

- § wskazuje zasadność i nowatorskie metody badania zabezpieczeń ekspozycji kredytowych banków, zwłaszcza zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach. Rozważania podjęte w monografii wskazują konieczność wieloaspektowego postrzegania wartości tych zabezpieczeń, a także dokonania zmian nieprecyzyjnie zdefiniowanych pojęć w regulacjach nadzorczych. Dotyczyło to w szczególności takich terminów, jak „wysokość ekspozycji kredytowej” lub „wartości rynkowej nieruchomości”, co powodowało różne, a nawet rozbieżne wyniki obliczeń wskaźnika LtV (wiarygodność danych w raportach przekazywanych przez banki instytucjom nadzorczym). Formuła na obliczenie LtV została zmieniona przez KNF.

---

⁶⁵ Poz. III.18.3.

⁶⁶ Pozycja III.18.2.

⁶⁷ Poz. III.14.3.

⁶⁸ Poz. III.14.2.

⁶⁹ Poz. III.17.1.

- § zwraca uwagę na konieczność różnicowania indywidualnego i portfelowego badania ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie przy ustalaniu poziomu LtV,
- § zawiera autorski model badania zaangażowania w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie i jego finansowych skutków, w aspekcie zagrożenia kontynuacji działania banku. Zaproponowane rozwiązania znalazły zastosowanie w praktyce.

Wskazana przeze mnie, jako osiągnięcie naukowe (art. 16 ust. 2 ustawy MNiSW), monografia pt. ***Rachunkowość i wykonywanie zawodu księgowego w kontrolnej procedurze nielegalnego obrotu pieniężnego*** stanowi wkład w rozwój dziedziny nauk ekonomicznych dyscypliny finanse, ponieważ:

- § poddaje pod dyskusję potrzebę modyfikacji teorii rachunkowości, co wyrażono brakiem jej zdolności, jako systemu informacyjnego, do wyselekcjonowania transakcji podejrzanych,
- § zwraca uwagę na fakt, że rachunkowość funkcjonująca w oparciu o metodę podmiotową i skupiając się na informacji o jednym podmiocie gospodarczym, gubi z obszaru zainteresowania podmioty z jego otoczenia, gdyż nie jest w stanie wyodrębnić transakcji podejrzanych z punktu widzenia przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy,
- § systematyzuje istniejący dorobek naukowy, wykorzystując krajową i zagraniczną literaturę, jak również wykorzystuje dane statystyczne, specjalistyczne raporty i inne opracowania. W opracowaniu wykorzystano bogaty katalog krajowych i europejskich aktów prawnych. Było to konieczne, ponieważ badany temat w dużym stopniu ma charakter prawny, co jednocześnie potwierdza interdyscyplinarność rachunkowości.
- § poszerza wiedzę naukową, dzięki prowadzonym badaniom empirycznym. Badania te można zaklasyfikować do typów badań generalizujących, to jest takich, które mają na celu odkrywanie i uzasadnianie prawidłowości ogólnych. Są to badania jakościowe połączone z ilościowymi i charakteryzują się tym, że gromadzenie danych i informacji jest prowadzone przez obserwację i analizę zachowań jednostek funkcjonujących w określonym kontekście społecznym, a ich celem było zrozumienie intencji oraz sposobu postępowania tych podmiotów i osób.
- § prezentuje możliwości wykorzystania metod statystycznych przy analizie uzyskanych informacji o charakterze jakościowym i ilościowym.

Przedmiot badań monografii należy zaklasyfikować w dziedzinie „Nauki ekonomiczne” dyscyplina naukowa „Finanse”, co wynika z Komunikatu nr 7/2010 Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów.

Dokonując samooceny moich osiągnięć naukowych nie mogę pominąć ekspertyz, które w liczbie 54 stanowią wkład w rozwój nauk ekonomicznych dyscypliny finanse w obszarach:

- § weryfikacji teoretycznie opracowanych metod i algorytmów wyceny jednostek gospodarczych i ich wyodrębnionych składników w zakresie adekwatności ich stosowania,
- § określenia granic poprawnej informacji finansowej oraz patologii i manipulacji informacjami,
- § oceny przydatności metod ustalania zdolności do kontynuacji działania jednostek gospodarczych,

- § badania dopuszczalnego poziomu ryzyka kredytowego i operacyjnego oraz źródeł jego występowania w aspekcie możliwości kontynuowania działalności bankowej (*stress testing*),
- § stosowania norm prawnych rachunkowości w kontekście grożącej odpowiedzialności karnej kierownikowi jednostki.

Wkład ekspertyz w rozwój nauki wynika z badania rzeczywiście ukształtowanych relacji biznesowych i ich analizy, zaś uogólnienia tych zjawisk znajdują swoje odzwierciedlenie w artykułach i monografiach naukowych.

Podsumowanie

Autoreferat zawiera samoocenę mojej aktywności naukowo-badawczej, a także dokonania w działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej wiedzy. W treści przedkładanej prezentacji skoncentrowałem się na ukazaniu mojego rozwoju naukowego po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych, zwłaszcza w okresie zatrudnienia na wyższych uczelniach. Jest to bowiem okres, który wywarł decydujący wpływ na rozwój i ewolucję moich zainteresowań naukowych.

Syntetycznym obrazem mojego dorobku i osiągnięć w okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych są informacje zawarte w tabeli 1.

Tabela 1. Podsumowanie dorobku i osiągnięć w pracy naukowo-badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej wiedzy (2000-2015)

Wyszczególnienie	Publikacje lub inne osiągnięcia		Razem
	w języku polskim	w języku angielskim	
1. Monografie naukowe (autor)	2	-	2
2. Artykuły w czasopismach recenzowanych, z tego:	24	5	29
2.1. w czasopismach znajdujących się w bazie JCR	-	1	1
2.2. w innych czasopismach krajowych lub zagranicznych	24	4	28
3. Rozdziały w monografiach naukowych	6	-	6
4. Referaty (publikacje) na konferencjach tematycznych, które nie zostały wyżej ujęte	3	-	3
Razem publikacje naukowe (1+2+3+4)	35	5	40
5. Udział w konferencjach naukowych, w tym:	36	-	36
5.1. wygłoszone referaty	9	-	9
6. Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych	1	-	1
7. Otrzymane nagrody i wyróżnienia	2	-	2
8. Osiągnięcia dydaktyczne (zrealizowane przedmioty):	19	-	19
8.1. wyższe uczelnie	9	-	9
8.2. pozostałe jednostki	10	-	10
9. Opublikowane opracowania popularyzujące wiedzę	8	-	8
10. Ekspertyzy wykonane na zamówienie organów władzy publicznej	54	-	54

Wyszczególnienie	Publikacje lub inne osiągnięcia		Razem
	w języku polskim	w języku angielskim	
11. Recenzowanie publikacji w czasopismach krajowych	28	-	28
12. Udział w zespołach eksperckich			1
13. Członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych			2
14. Nagrody za działalność naukowo-badawczą			2

W najbliższym czasie zamierzam kontynuować badania nad problematyką przeciwdziałania praniu pieniędzy, m.in. w zakresie dotyczącym możliwości wyselekcjonowania „podejrzanych” składników majątkowych jednostki gospodarczej, np. w drodze inwentaryzacji (celowość nabycia, przydatność, wartość). Inspiracją do tych rozważań były prace opiniodawcze do „Stanowiska Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie inwentaryzacji drogą spisu z natury zapasów materiałów, towarów, wyrobów gotowych i półproduktów” (2016 r.), chociaż podejmowana obecnie problematyka ma szerszy wymiar, niż tylko odnoszący się do zapasów.

Edward Wiśniewski

Wrocław, 04.04.2016 r.